

Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Kastamonu University Journal of Faculty of Economics and
Administrative Sciences

Haziran 2023 Cilt:25 Sayı:1
iibfdergi@kastamonu.edu.tr

Başvuru Tarihi / Received: 16.09.2022
Kabul Tarihi / Accepted: 01.06.2023
DOI: 10.21180/iibfdkastamonu.1176213

Kadın ve Siyaset: Türkiye’de Hazırlanan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma

Duygu GÜDEKLİ¹

Öz

Küre ölçeğinde bakıldığında devlet yönetiminde, yerel yönetim ve meclislerde erkek egemen bir yapı mevcuttur. Günümüzde dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların siyasi hayata katılımı ve siyasi temsili erkeklerle eşit seviyede değildir. Kadınların neden siyasete aktif olarak katılmadıkları ve parlamentoda eksik temsil edildikleri pek çok akademik araştırmanın konusu olmuştur. Türkiye’de kadın ve siyaset konusuna ilişkin geniş bir literatür olmakla birlikte lisansüstü tez çalışmalarında kadın ve siyaset ilişkisinin nasıl ele alındığının, hangi alanların ihmal edildiğinin tespiti hem mevcut durumu görmek hem de gelecekteki çalışmalara ışık tutmak açısından önemlidir. Bu amaçla nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada sistematik derleme deseni kullanılmış, 2022 yılının temmuz ayına kadar kadın ve siyaset alanında belirlenen anahtar kelimeler doğrultusunda YÖK (Yükseköğretim Kurulu) Ulusal Tez Merkezinde yayınlanan 168 lisansüstü tez içerik analizine tabi tutulmuş ve yapılan içerik analizi sonucu araştırma bulguları frekans ve yüzde olarak sunulmuştur. Yapılan analizin sonucunda 2019 yılında konuya ilişkin tezlerin en yüksek sayıya ulaştığı ancak bu tarihten sonra düşüşe geçtiği, daha çok yüksek lisans düzeyinde tez üretildiği, konunun belirli üniversiteler ve belirli anabilim dallarında daha yoğun olarak çalışıldığı ancak farklı anabilim dallarında da çalışmalar yapıldığı, yoğun olarak veri toplama aracı olarak nitel araştırma yönteminin kullanıldığı ve siyasete aktif katılan kadınların ağırlıklı olarak örneklem alındığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Siyaset, Lisansüstü Tez, Sistematik Derleme.

Jel Kodu: D72, I23, Y40

Women and Politics: A Research on Postgraduate Theses Prepared in Turkey

Abstract

When viewed on a global scale, there is a male-dominated structure in state administration, local governments and assemblies. Today, the participation and political representation of women, who make up half of the world's population, is not at the same level as men. The reason why women do not actively participate in politics and are underrepresented in parliament has been the subject of many academic studies. Although there is a vast literature on the subject of women and politics in Turkey, it is important to determine how the relationship between women and politics is handled and which areas are neglected in postgraduate thesis studies, both in terms of seeing the current situation and shedding light on future studies. For this purpose, in this study, in which the qualitative research method was adopted, a systematic compilation design was used, 168 postgraduate theses published in the National Thesis Center of YÖK (Higher Education Council) were subjected to content analysis until July 2022, in line with the keywords determined in the field of women and politics, and as a result of the content analysis, the research findings were found in frequency and presented as a percentage. As a result of the analysis, it was stated that the theses on the subject reached the highest number in 2019, but after this date, they started to decline; mostly graduate level thesis is produced; the subject is studied more intensively in certain universities and certain departments, but studies are also carried out in different departments. Moreover, it has been determined that qualitative research method is used intensively as a data collection tool and women who actively participate in politics are predominantly taken as samples.

Keywords: Women, Politics, Postgraduate Theses, Systematic Review

Jel Codes: D72, I23, Y40

¹ Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi Bölümü, Antalya, Türkiye. E-posta: duyugudekli@akdeniz.edu.tr Orcid no: 0000-0003-4871-980X

Extended Abstract**Introduction**

Women and men, as equal citizens of the state, have public rights guaranteed by the constitution, which enable them to influence political decision-making processes, determine who will govern them, or take part in the state administration themselves. Although women and men have been equal for many years in terms of having these rights, the presence of women in political life has not been equal to men. It is known that women's representation and participation in political life are low at both local and general levels. The representation rate of the female population in parliament, which corresponds to approximately half of the world population, is only 25.5% (UN-Women, 2021). In Turkey, this rate is 17.48%, below the world average (Turkish Statistical Institute: 2021). It is possible to talk about socio-economic, political, ideological and psychological barriers to women's participation in politics and associate them with gender. While the masculine structure of politics, the lack of party support, the weakness of the electoral systems and the weak relationship with women's organizations are counted as political reasons, unemployment and the feminization of poverty, inability to benefit from educational opportunities, traditional women's roles and the double burden that reflects this can be counted as the leading socio-economic barriers. Ideological and psychological barriers can be classified as lack of trust, the belief that politics is dirty, prejudice and the masculine language of the media (Shvedova, 2005:44). It is extremely important to determine the historical development of women in political participation, the obstacles they face, and the factors affecting them, considering that women have the potential to reduce gender gaps by participating in politics (Ecevit, 2021:74). A multi-dimensional and wide-ranging work is required to remove the barriers to women's political participation, enable women to realize their potential, and ensure that women, who make up half of society, become active political actors. From women's organizations to government policies, from international organizations to media organizations and practitioners of education and science, which are the sources of change and development, an important task falls on this field. Therefore, researching the subject of women and politics and conducting academic studies on this subject will enable the discovery of the path taken from the past to the present, the experiences of women in politics, and the traces of traditional thought patterns in women's positioning themselves against politics. The awareness that emerged with this discovery has a very high capacity to reduce the impact of the discourses that "politics is a man's job" imposed on women by traditional and masculine scientific views. At the same time, when we consider the inability of women to take an active part in politics as the inability to address women's issues in politics actively, the subject of women's politics should not be limited to the field of study of a few disciplines such as political science, public administration and sociology. Women's political participation is affected by factors such as psychology, economic conditions, education level and education system, religious belief, as well as culture, family and social structure, political structure and decision-making processes. For this reason, it is important to increase academic studies and contribute to the solution of this. As a matter of fact, the Beijing Declaration, which was made for the first time in 1995, believed in the importance of research on women in order to ensure equality between men and women, balanced political participation and power sharing, and the establishment of women's centers in universities were encouraged to increase these studies (Savaş et al.,2018:1528). In this context, it can be said that increasing the theses in the field of women and politics in Turkey will contribute to the participation of women in political life. For this reason, it is important to present a general view of the postgraduate theses prepared in the field of women's politics and to determine the areas that have not been studied by determining the situation. Making these determinations is possible with the increase of academic studies in the field.

Şahin et al., In 2011, in the study titled “An Evaluation of Theses on Women in Turkey”, graduate theses prepared between 1980-1990 and the subject of which were women were researched. The subject was discussed in the study named. Although studies on postgraduate theses on women and politics have been carried out in previous years, both the number of keywords and research questions have been increased in this study. In addition, conducting a timely study in terms of determining the point where the studies related to the field have reached in the past time period reveals the importance of the research. In this context, postgraduate theses on women and politics in Turkey were examined in this study.

The aim of this study is to present a systematic review of postgraduate theses on women and politics in Turkey, examine both methodological and historical approaches, identify gaps in the field and shed light on the future trend. In this context, the answers to the following questions were sought in order to evaluate the postgraduate theses on women and politics in Turkey:

Theses prepared on women and politics in Turkey;

a. years, b. graduate degree, c. research method/data collection techniques, d. Spelling rate in Turkish and foreign languages, e. the titles of their advisors, f. to the department, g. to universities, h. How is the distribution according to the subjects?

Method

In this study, in which the qualitative research method was adopted, a systematic compilation design was used, which allows the examination of studies on a subject in line with certain criteria (Lapa et al., 2018:90), and postgraduate theses were handled holistically in line with the keywords determined in the field of women and politics. Document analysis was used as the data collection method. The main mass of the research consists of postgraduate theses written in the field of women and politics in Turkey. In order to reach these theses, the national thesis center of the Higher Education Institution (YÖK) was used. In the study utilizing purposive sampling method, initially, on July 1, 2022, the advanced search section of the national thesis center's website, administered by the Council of

Higher Education (YÖK), was accessed. The search was conducted in the thesis title and index sections without any additional limitations such as year/thesis type/university/language, using the keywords "women-politics, women-political, women-general election, women-local election, women-local government, women-member of parliament, women-voter, women-politician, women-assembly" and "gender-politics, gender-political, gender-general election, gender-local election, gender-local government, gender-member of parliament, gender-voter, gender-politician, gender-assembly" connected by the conjunction "and", while selecting the search type as "occur within". In consequence of this scanning, a total of 498 theses were listed. As a result of removing two or more repeated theses from the list, 299 theses were scanned. As a result of the removal of theses that are not related to the subject and that are about a country other than Turkey, the remaining 187 theses are a number that can be examined, so no sampling was chosen, and all theses were included in the study. However, since 19 of 187 theses are closed, while analyzing 187 theses on subjects such as year, department, university, degree, that is, they are included in the study in closed theses, these titles cannot be determined in closed theses, since it is not possible to determine the study subject and data collection method parts of the thesis in 168 theses examined. The content analysis method, which aims to reach the concepts and relationships that can explain the collected data, was used in the analysis of the theses. As a result of the content analysis, the research findings are presented as frequency and percentage.

Result and Discussion

The political representation of women, who make up half of the world's population, is still at an extremely low level worldwide and in Turkey. One way of solving the problems that women have experienced just because they are women is possible by determining the policies regarding the solution to these problems. Therefore, it is important for women to be active subjects of politics in order to take steps to combat the inequalities that women are exposed to. At this point, it is also important to examine why women are not or cannot be active subjects of politics through academic studies in depth and from different perspectives. In this study, titles such as the number of postgraduate theses on women and politics prepared in Turkey, which topics are dealt with most, which research methods are used, and which department is studied more are discussed. At the end of the screening, 187 theses that were suitable for the research criteria were reached. It is seen that the first study on women and politics was done in 1988. Moreover, more than two-thirds of the 187 theses (n=129) were made in the last ten years, and after 2019, the year in which most theses were prepared, the number of theses started to decrease. When the degrees of the postgraduate theses prepared on the subject are examined, it has been revealed that the master's theses are more than five times the doctoral theses. Therefore, it is necessary to increase the number of doctoral thesis studies. While it is seen that the theses are concentrated in a few departments (Political Science and Public Administration, Sociology, Women's Studies) in the distribution of theses according to the departments, it is also seen in different departments (Basic Islamic Sciences, Finance, Psychology, Social Studies Teaching, Family and Consumer Sciences, Cultural Studies). The fact that the subject has been studied is important in terms of developing different perspectives and making different determinations. Because there is no single reason why women do not take an active part in politics, it should be addressed from a wide range of cultural reasons, social structure, religious beliefs, economic reasons, psychological reasons, political structure and legal rules. At this point, when both the subjects studied and the research methods that are used extensively are examined, it is seen that the general framework regarding the subject is determined and the information is obtained directly from the source. On the other hand, considering that there are a total of 209 universities in Turkey, including state and foundation universities, and that only 72 universities have prepared theses on the subject and the theses are concentrated in some universities (Ankara, Marmara, Istanbul and Gazi University), it is also remarkable that there are universities that have not prepared any theses on women and politics. From this point of view, in order to increase and disseminate studies on the subject, it is important to support and encourage researchers who work, although the authorities and individuals in higher education institutions have a duty.

GİRİŞ

Kadınlar ve erkekler, devletin eşit vatandaşları olarak, siyasal karar alma süreçlerine etki etmesine, kendisini yönetecekleri belirlemesine ya da bizzat devlet yönetiminde yer almasına imkân veren ve anayasayla güvence altına alınan kamusal haklara sahiptir. Her ne kadar bu haklara sahip olma noktasında uzun yıllardır kadınlar ve erkekler eşit olsa da kadınların siyasi hayatta varlığı erkeklerle eşit olmamıştır. Kadınların siyasi hayatta temsil ve katılımının hem yerel hem genel düzeyde düşük olduğu bilinmektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık yarısına karşılık gelen kadın nüfusunun parlamentodaki temsil oranı sadece %25,5’tir (UN-Women, 2021). Türkiye’de ise bu oran dünya ortalamasının altında %17,48’dir (TUİK, 2021). Kadınların siyasete katılımının önünde sosyo-ekonomik, politik, ideolojik ve psikolojik engellerden söz etmek ve bunları toplumsal cinsiyetle ilişkilendirmek mümkündür. Siyasetin eril yapısı, parti desteğinin eksikliği, seçim sistemleri ve kadın organizasyonları ile ilişkinin zayıflığı politik nedenler olarak sayılırken, sosyo-ekonomik engellerin başında işsizlik ve yoksulluğun kadınsallaştırılması, eğitim olanaklarından yararlanamama, geleneksel kadınlık rolleri ve bunun yansıması olan çifte yük sayılabilir. İdeolojik ve psikolojik engeller ise güven eksikliği, siyasetin kirli olduğu inancı, önyargı ve medyanın eril dili olarak sınıflandırılabilir (Shvedova, 2005:44). Kadınların siyasete katılım konusundaki tarihsel gelişiminin önündeki engellerin, etki eden faktörlerin neler olduğunun tespiti, kadınların siyasete katılarak toplumsal cinsiyet açıklarını azaltabilme potansiyeline sahip olduğu (Ecevit, 2021:74) düşünüldüğünde son derece önemlidir. Kadınların siyasi katılımının önündeki engelleri kaldırmak, kendi potansiyellerinin farkına varmasını sağlamak, toplumun yarısını oluşturan kadınların siyasetin aktif aktörleri olmalarını sağlamak çok boyutlu ve geniş çaplı bir çalışma gerektirmektedir. Kadın örgütlerinden, hükümet politikalarına, uluslararası örgütlerden medya kuruluşlarına, değişim ve gelişimin kaynağı olan eğitim ve bilimin uygulayıcılarına bu alanda önemli görev düşmektedir. Dolayısıyla kadın ve siyaset konusunun araştırılması, bu konuda akademik çalışmalar yapılması geçmişten günümüze kat edilen yolun hem siyasette var olan kadınların deneyimlerinin hem de kadınların kendilerini siyaset karşısında konumlandırmalarında geleneksel düşünce kalıplarının izlerinin keşfedilmesini sağlayacaktır. Bu keşifle ortaya çıkan farkındalığın, geleneksel ve eril bilimsel görüşlerin kadınlara empoze ettiği “siyaset erkek işidir” söylemlerinin etkisini azaltma kapasitesi oldukça yüksektir. Aynı zamanda siyasette kadınların aktif olarak yer alamayışlarını, siyasette kadınların sorunlarının da aktif bir şekilde ele alınmayışı olarak düşündüğümüzde “kadın & siyaset” konusu sadece siyaset bilimi, kamu yönetimi, sosyoloji gibi birkaç disiplinin çalışma alanı olarak sınırlı kalmamalıdır. Kadının siyasi katılımını; kültür, aile ve toplum yapısı, siyasi yapı ve karar alma süreçleri etkilediği kadar psikoloji, ekonomik koşullar, eğitim düzeyi ve eğitim sistemi, dini inanış gibi faktörler de etkilemektedir. Bu nedenle bu alandaki akademik çalışmaların artırılması, çalışılmamış konuların çalışılarak farklı bakış açıları ile bu sorunun çözümüne katkı sağlanması önemlidir. Nitekim ilk kez 1995 yılında yapılan Pekin Deklarasyonu’nda da kadın erkek eşitliğinin sağlanması, dengeli siyasi katılım ve güç paylaşımı için kadını konu alan araştırmaların önemine inanılmış, bu çalışmaların artırılması için üniversitelerde kadın merkezlerinin kurulması teşvik edilmiştir (Savaş vd., 2018:1528). Bu bağlamda Türkiye’de kadın ve siyaset alanında yapılan tezlerin artırılmasının kadının siyasal hayata katılımına katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu nedenle kadın siyaset alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin genel bir görünümünün ortaya konması ve durum tespitinin yapılarak çalışılmamış alanların belirlenmesi önemlidir.

Şahin vd. tarafından 2011 yılında “Türkiye’de Kadın Konulu Tezler Üzerine Bir Değerlendirme” isimli çalışmada 1980-1990 yılları arasında hazırlanan ve konusu kadın olan lisansüstü tezler araştırılmış, Cansun tarafından ise 2016 yılında

“Türkiye’deki “Kadın ve Siyaset” Konulu Lisansüstü Çalışmalara Dair Bir İnceleme” adlı çalışma ile konu ele alınmıştır. Kadın ve siyaset konulu lisansüstü tezlere ilişkin önceki yıllarda çalışma yapılmış olmasına rağmen bu çalışmada hem anahtar kelime sayısı hem araştırma soruları arttırılmıştır. Ayrıca geçen zaman diliminde alana ilişkin çalışmaların geldiği noktanın tespiti açısından güncel bir çalışmanın yapılması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada Türkiye’de kadın ve siyaset konusunda hazırlanan lisansüstü tezler incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de kadın ve siyaset konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin sistematik bir incelemesini sunmak, hem metodolojik ve tarihsel olarak ele alınışlarını irdelemek hem de alandaki boşlukları tespit etmek ve alanla ilgili çalışma yapacak araştırmacıların çalışmalarına ışık tutmaktır. Bu bağlamda Türkiye’de kadın ve siyaset konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesinde şu soruların cevabı aranmıştır:

Türkiye’de kadın ve siyaset konusunda hazırlanan tezlerin;

- a. yıllarına, b. lisansüstü derecesine, c. araştırma yöntemi/veri toplama tekniklerine, d. Türkçe ve yabancı dilde yazım oranına, e. danışmanlarının unvanlarına, f. anabilim dalına, g. üniversitelerine, h. konularına göre dağılımı nasıldır?

Gerçekleştirilen bu araştırma ile kadın ve siyaset ilişkisinin lisansüstü tezlerde hangi alanlarda ne kadar sıklıkla irdelendiğine içerik analizi yapılarak ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan analiz sonucunda söz konusu çalışmaların sadece belli kurumlarda ve belli alanlarda yoğunlaştığı gözlemlenmiştir.

1. KADIN VE SİYASET

Politikayı bir grubun başka grup tarafından güç temelli olarak yönetilmesi olarak ele alan Millett (1987:45-46)’a göre cinsler arasındaki sınıflandırma da politiktir. Çünkü politika cinsler gibi keskin çizgileri olan grupların mevcut durumlarına etki etmektedir. Bu etki bu grupların ezilmiş konumlarının değişmeyişi beraberinde getirmektedir. Bu durumun nedeni ise bu grupların politik yapılarda temsil edilmeyişleri ile ilişkilidir. Dolayısıyla bu çerçeveden hareketle kadınların ezilmişliğinin bir nedeni olarak politik hayatta temsilin yetersizliği gösterilebilir. Conell (1998:166-174) toplumsal cinsiyet ilişkilerinin her kurumda bulunduğunu ve kurumlardaki toplumsal cinsiyet pratiklerinin o kurumun “toplumsal cinsiyet rejimini” oluşturduğunu ifade ederek devleti, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin eklemleştirdiği ve etkileştirdiği bir kurum olarak ele almaktadır. “Erkekler devlet, kadınlar aile kurar” (Sancar, 2014) düşüncesini oluşturan cinsiyet rejimleri kadınları özel alan olarak ifade edilen hane içine yerleştirilirken, kamusal alan olarak ifade edilen politik süreçlerin yürütüldüğü alan ise erkeklere ayrılmıştır. Uzun yıllar boyunca erkek egemen merkezli olan bilim, kadınların kocalarının siyasi davranışlarını benimsediği, kadınların siyaset konusunda muhafazakâr ve ilgisiz olduğu kalıp yargılarının benimsetilmesine hizmet etmiş, kadınların siyasi çıkarları annelik ile kısıtlanmış, bu bağlamda hem kadının siyasi alandaki varlığına engel olunmuş hem de siyaset erkeklerin çıkarlarına uygun olacak şekilde tasarlanmıştır (Shamsaei, 2016:438). Kadınların erkeklerle kamusal alanda bir devletin yurttaşı olarak eşit haklara sahip olması isteği feminist düşüncenin temel çıkış noktası ve mücadele alanı olmuştur. Feminist hareket sonucu hem kadınlar erkeklere göre ikincil konumunun normal olmadığını bilincine varmaya başlamış hem kadınların eğitim imkânlarından yararlanarak eleştirel düşünme yetenekleri gelişmiş ve bilim dünyasında kadınlar kadın sorunları ile ilgili çalışmalar yaparak var olmaya başlamıştır. Kadınların bilinçlenmesi ile giriştiği hak talebi mücadelesi sonucunda 20. yüzyılın ilk çeyreğinde pek çok ülkede kadınlar seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur.

Türkiye’de ise kadınlar 1930 yılında belediye seçimlerinde oy kullanma, 1934 yılında seçme ve seçilme hakkı elde etmiştir (Ayata, 2011:66-67). Kadınların yurttaşlık hakkı kazanarak seçme ve seçilme hayatına katılmaları siyasal hayatta değişimi beraberinde getirirse de bu değişim kadınları siyasetin aktif aktörleri konumuna getirmemiş, kadınları “devlet hizmetlerinin doğrudan tüketicisi” haline getirmiştir (Conell, 1998:180). Kadınların hukuken erkeklerle eşit haklara sahip olmasına rağmen siyasi kurumlar ve diğer yönetim mekanizmaları kadınların siyasete katılımını resmi ya da gayri resmi olarak engelleyerek kadınları güç alanlarından uzak tutmuştur (Reeves vd., 2022:684). Bu nedenle kadınların siyasal hayata katılımı oy verme davranışıyla sınırlı kalmış, bu durum kadınların oylarına talip olan partilerin kadınlara yönelik yardım, hizmet politikaları gerçekleştirmesini ortaya çıkarmıştır. Kadınlara erkeklerin aynı derecede özerk olmayışı, kadınların evlilik ve hane içindeki eşitsiz konumu eşit politik şartların tek başına bir anlam ifade etmediğini ortaya koymuştur (Phillips, 1995:47). Aileyi toplumun “prototipi” olarak ataerkil düzenin temel kurumu olarak ele alan Millett (1987:62)’a göre aile, toplum ve devlet karşılıklı ilişki halinde olan ayrı varlıklardır. Kadınların bu varlıklardaki öneminin en yüksek olduğu yer ailedir. Aileyi kadının önem düzeyi azalarak toplum izlemekte, kadına en az önem ise devlette verilmektedir. Kadınların devlet yapısı içindeki azlığı hem sayısal azlık hem de etkiel azlık olarak iki boyutta da önemlidir. Bu iki boyut birbirini etkileyen, birbirinden etkilenen bir süreç içerisinde kısır döngü halinde süregelmektedir. Kadın ve siyaset arasındaki ilişkiye devlet yapısının temel organlarından olan parlamentoda yer alma açısından bakıldığında hem oransal olarak kadınların parlamentoda azlığı hem de temsilin etkinliği noktasında ele almak gerekir. Kaşıkırık’a (2022:150) göre de “kadının temsili” seçilmiş kadın sayısı ile eş değildir. Esas temsil, kadınların yaşadığı sorunların tespiti ve ihtiyaçlarının formüle edilerek politikalara yansıtılabileceği bir sistemin oluşturulması ile mümkündür.

Dünya Bankası tarafından 84 ülkede ulusal bazda siyasi temsilcilerle yapılan anket çalışmasına göre kadınların ve erkeklerin seçime katılmaya karar verme aşamalarındaki korkuları arasındaki en büyük farklılıklar cinsiyet ayrımcılığı, ciddiye alınmama ve gelir kaybı olduğu görülmektedir. Kadınlar bu üç korkuyu erkeklere oranla iki kat fazla yaşamaktadır. Öte yandan kadınların yaşadığı diğer korkuların başında aileye zaman ayıramama, özel hayatın gizliliği ve seçim yarışındaki zorluklar gelmektedir (Rosenbluth vd., 2015:23). Bunlarla birlikte toplum tarafından kadına yüklenen ailevi sorumluluklar ve siyasetle erkeği bir bütün olarak görülme algısı da diğer engel oluşturan etmenlerdir (Sağmıç, 2022:342).

Bireysel kaynakların siyasal katılım üzerinde son derece büyük etkisi bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik kaynaklara sahip olma siyasal katılım açısından belirleyici noktadadır dolayısıyla bu konudaki cinsiyet eşitsizliğine de aracılık etmektedir. Eğitim, istihdam, gelir siyasal katılım için mevcut ekonomik kaynakları etkilemekte öte yandan zaman, çocukların sorumluluğu, evliliğe yönelik yükümlülükler (Fakih & Sleiman, 2021:5-6) ve bunların cinsiyete göre farklılaşması siyasal katılımı cinsiyet temelli etkilemektedir. Kadınların geleneksel aile içi roller ekseninde özel alanda konumlandırılması, kadının kendi eğitimine, sosyal ilişkilerini geliştirmeye, çalışma hayatında var olarak parasal gelir etmeye ve kamusal hayatta tecrübe kazanarak özgüvenini geliştirmeye zamanının kalmamasına, vaktinin çoğunu hane içi rollerle geçirerek sosyo-ekonomik yönden erkeklere göre düşük seviyede kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle kadınların siyasal ilgi, siyasal bilgi, yeni iletişim teknolojilerinden yararlanma ve siyasal örgütlere dâhil olma konusunda erkeklerin gerisinde kalmış, bu durum siyasal hayata katılımlarının da düşük olmasının zeminini hazırlamıştır. Bunun yanında kadınların öncelikli olarak zamanını ve enerjisini ev içi rollere harcaması siyasal hayata ayıracak zamanının olmayışı sonucunu doğurmuş, kadınların siyasal hayata katılımı daha çok, çok fazla zaman gerektirmeyen “aile bireyleri ile birlikte yerine

getirilebilecek” oy verme davranışıyla sınırlı kalmıştır (Çukurçayır, 2000:76-77). Siyasi hayatta aktif olarak yer alan kadınların ise yüksek pozisyonlara gelmediği görülmektedir. UN-Women, 2022 yılında sadece 28 ülkede kadınların devlet/hükümet başkanı olarak görev yaptığını ve bu durumun siyasette yüksek pozisyonlarda kadınların yer alması noktasında 130 yıl daha eşitliğin yaşanamayacağını gösterdiğine dikkat çekmektedir. Öte yandan tüm ulusal parlamenterlerin sadece %25,5’inin kadın olduğunu ve bu oranın 1995’te %11 olduğunu belirterek, mevcut ilerleme hızı ile ulusal yasama organlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin 2063’ten önce sağlanamayacağı tablosunu ortaya koymuştur. Pekin Deklarasyonu’nda kabul edilen “karar vermede kadınlar ve erkekler arasındaki dengeli siyasi katılım ve güç paylaşımı” hedefine pek çok ülkede ulaşamamıştır. Türkiye de bu hedefe ulaşamayan ülkeler arasındadır. 2021 yılı TUİK verileri dikkate alınarak Türkiye’deki duruma bakıldığında meclisteki milletvekillerinin sadece %17,48’inin kadın olduğu, tüm bakanlar içerisinde de sadece 1 bakanın kadın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin dünya ortalamasının altında kaldığı ve Pekin Deklarasyonu’nda yer alan siyasi alanda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması hedefinden dünya geneline göre daha uzak olduğu söylenebilir.

Siyasi hayata katılımdaki eşitliğin eğitim, sağlık, özel ve kamusal alanlarda da kadın erkek eşitliğini sağlamaya katkısı dikkate alındığında kadınların siyasi hayata aktif olarak katılımı son derece önem arz etmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

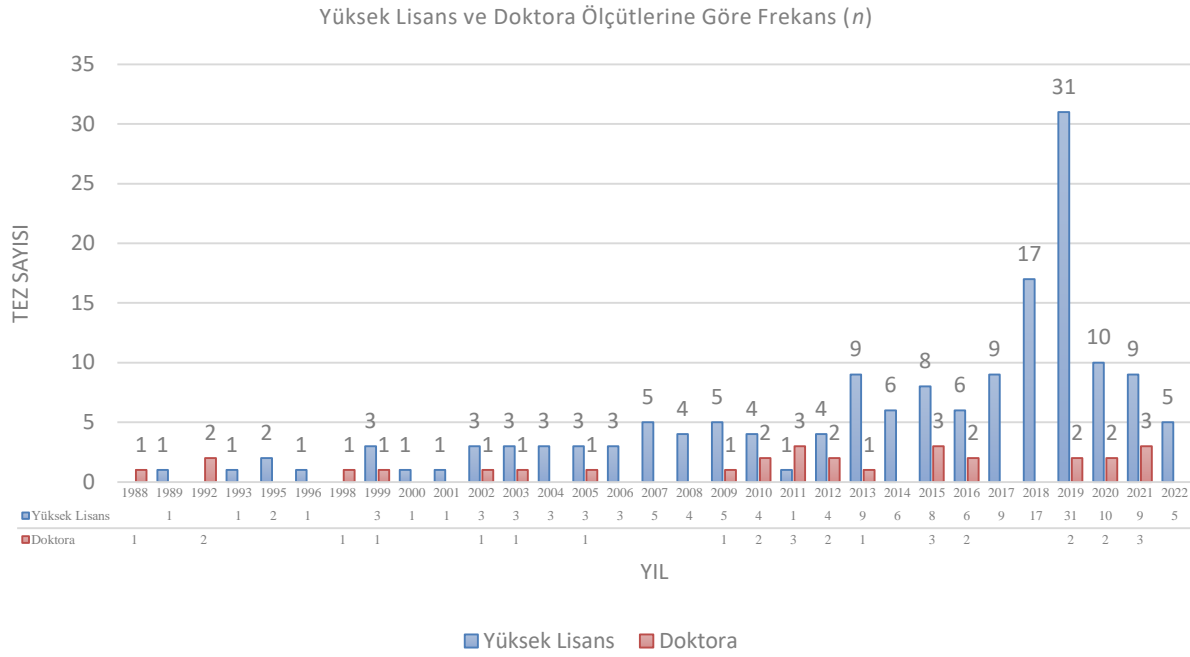
Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada, belirli kriterler doğrultusunda bir konudaki çalışmaların incelenmesine olanak sağlayan sistematik derleme deseni kullanılmış (Yerlisu Lapa vd., 2018:90) kadın ve siyaset alanında belirlenen anahtar kelimeler doğrultusunda lisansüstü tezler bütüncül olarak ele alınmıştır. Veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın ana kütlelerini Türkiye’de kadın ve siyaset alanında yazılmış, lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Bu tezlere ulaşabilmek için Yükseköğretim Kurumu (YÖK)’nun ulusal tez merkezinden yararlanılmıştır. Araştırma YÖK ulusal tez merkezi internet sitesinde yer alan tezlerle ve seçilen anahtar kelimeler ile sınırlıdır. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılan çalışmada ilk olarak 1 Temmuz 2022 tarihinde YÖK’ün ulusal tez merkez internet sayfasında yer alan tez arama motorunun gelişmiş tarama kısmına “kadın-siyaset, kadın-siyasal, kadın-siyasi, kadın-genel seçim, kadın- yerel seçim, kadın-yerel yönetim, kadın-milletvekili, kadın-seçmen, kadın-politikacı, kadın-meclis,” ve toplumsal cinsiyet-siyaset, toplumsal cinsiyet-siyasal, toplumsal cinsiyet-siyasi, toplumsal cinsiyet-genel seçim, toplumsal cinsiyet-yerel seçim, toplumsal cinsiyet-yerel yönetim, toplumsal cinsiyet-milletvekili, toplumsal cinsiyet-seçmen, toplumsal cinsiyet-politikacı” kelimeleri "ve" bağlacı kullanılarak yazılmış, arama tipi "içinde geçsin" seçilerek yıl/tez türü/üniversite/dil gibi başka hiç sınırlandırma yapılmayarak tez başlığı ve dizin kısmında araştırılmıştır. Bu şekilde yapılan taramanın sonucunda toplam 498 tez listelenmiştir. İki ve daha fazla tekrarlanan tezlerin listeden çıkarılması sonucu 299 tez taranmıştır. Bunlardan konuyla ilgili olmayan ve Türkiye dışında başka bir ülkeyi konu alan tezlerin çıkarılması sonucunda geriye kalan 187 tez incelenebilir bir sayı olduğundan örneklem seçme yoluna gidilmemiş, tezlerin tamamı çalışmaya dâhil edilmiştir. Ancak 187 tezdten 19’u kapalı olduğu için yıl, anabilim dalı, üniversitesi, derecesi gibi konularda 187 tez üzerinden analiz yapılırken yani kapalı tezler de çalışmaya dâhil edilirken, tezin çalışma konusu ve veri toplama yöntemi kısımlarının kapalı tezlerde tespitinin mümkün olmaması dolayısıyla bu başlıklar 168 tez üzerinden incelenmiştir. İncelenen tezlerin analiz edilmesinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmayı amaçlayan bir analiz yöntemi olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan içerik analizi sonucu araştırma bulguları frekans ve yüzde

olarak sunulmuştur.

3. BULGULAR

Tezlerin yıllara göre dağılımını gösteren Grafik 1 incelendiğinde, ilk tezin 1988 yılında doktora tezi olarak üretildiği, 2013 yılına kadar çift haneli rakamlara ulaşmadığı görülmektedir. Daha önce Cansun tarafından 2016 yılına kadar olan kadın ve siyaset konusunda lisansüstü tezleri analiz ettiği benzer çalışma da; 2016 yılına kadar olan zaman diliminde konuya ilişkin 52 tez incelenirken çalışmamızda 2016 yılına kadar üretilen tez sayısı 99 olarak bulunmuştur. Bu farklılığın kullanılan anahtar kelimelerin çeşitliliği ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. Grafik 1’e bakıldığında en çok tezin 2019 yılında yüksek lisans düzeyinde ($n=31$) üretildiği, bir önceki yıla göre üretilen tez sayısının yaklaşık iki katına çıktığı ardından gözle görülür şekilde bir düşüş yaşadığı görülmektedir. 2019 yılındaki yüksek lisans tezlerindeki bu artış Türkiye’de yaşanan gelişmelerin kadın ve siyaset ilişkisine ilgiyi arttırmış olabileceğini düşündürmektedir. Tezlerin tamamlanma süreleri dikkate alındığında konu seçiminin yapıldığı birkaç yıl öncesindeki kadın ve siyasete ilişkin yaşanan gelişmelere baktığımızda; 2014 yerel seçimleri ve bu bağlamda yerel seçim sonuçları ile kadınların temsil oranları ve kadın belediye başkanları ile ilgili yapılan haberler, 2017 yılında İYİ Parti’nin kurulması ve parti liderinin bir kadın olması, 2017 Anayasa Referandumunun gündemde uzun süre kalması siyasete olan ilginin artmasına etki edebilecek gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Pekin Deklarasyonu’nda kadının karar alma süreçlerine katılımında güçlendirilmesi için akademide çalışmaların artırılması tavsiyesinin ve bunun bir yansıması olarak 2018 yılında 85 üniversitede kadın araştırmaları merkezlerinin kurularak kadın merkezli konulara ilginin artmasının da etkisinin olmuş olabileceği de söylenebilir (Savaş vd., 2018:17). Öte yandan konunun yüksek lisans düzeyinde daha çok çalışıldığı (bkz. Grafik...), doktora düzeyinde en çok çalışmanın 2011, 2015 ve 2021 yıllarında ($n=3$) yapıldığı görülmektedir. Ayrıca her iki düzeyde de tez üretilen yıllara bakıldığında sadece 2011 yılında doktora düzeyi sayısının yüksek lisans tez sayısını geçtiği, sadece doktora tezi ve sadece yüksek lisans tezi üretilen yılların varlığı dikkat çekmektedir. Konuya ilişkin ilk tezin üretildiği 1988 yılından 2022 yılına kadar geçen 25 yıllık zaman diliminde 1995 yılından itibaren her yıl konuya ilişkin tez üretildiği, 1995 yılı öncesi ise bazı yıllar (1990, 1991, 1992 ve 1994) tez üretilmediği görülmektedir. Bunun nedeninin Türkiye’de 1990’lı yıllarla birlikte kadın mücadelesinin, sokak eylemlerinden bilimsel araştırmaya evrilmeye başladığı dönem olmaya başlaması olduğu söylenebilir. Ayrıca 2010 yılı ile birlikte siyasi parti programlarında kadın konusunun ayrı bir başlık olarak işlenmeye başlamasının da siyaset ve kadın konusundaki araştırmaları tetiklediği düşünülmektedir (Altan Arslan, 2017). Diğer taraftan 2019 yılından sonra gözle görülür bir şekilde alanda tez üretiminin azalması ile tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs salgını ve oluşan pandemi arasında ilişki kurulabilir. Siyaset konusuna ilginin azaldığı düşünülebileceği gibi bu yıllarda lisansüstü öğrencilerine tanınan kayıt dondurma durumu da söz konusu alandaki çalışmaların azalmasına etki etmiştir. YÖK ulusal tez merkezinde sadece yıllara göre tamamlanan tez sayılarına bakıldığında 2019 yılında tüm üniversitelerde tüm alanlarda tamamlanan tez sayısının 76.197 iken 2021 yılında bu sayının 49.219’a gerilediği görülmektedir. Dolayısıyla genel olarak bu yıllardaki tez sayısının düşüşünün de çalışmadaki düşüşe (2019 sonrası) paralel olduğu görülmektedir.

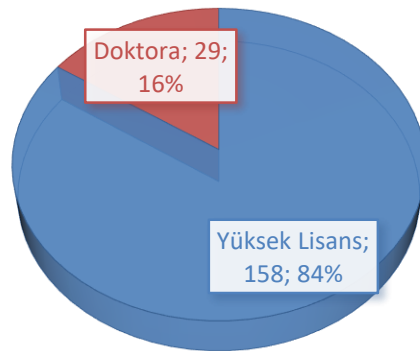

Grafik 1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tezlerin Lisansüstü Dereceye Göre Dağılımı gösteren Grafik 2 incelendiğinde çalışma kapsamına giren toplam 187 tezin yüzde 84 (% 84) ünün yüksek lisans tezi ($n=158$), yüzde 16'sının ise doktora tezi ($n=29$) olduğu görülmektedir. Dolayısıyla konuya ilişkin üretilen yüksek lisans tezleri doktora tezlerinin beş katından fazladır. Bu durumun nedeni, Türkiye'deki üniversitelerde yüksek lisans programlarının ve kontenjanlarının doktora programları ve kontenjanlarından fazla olması ile ilişkilendirilebilir.

Yüksek Lisans ve Doktora Ölçütlerine göre Oransal (%) ve Frekans (n)

Grafik 2: Tezlerin Lisansüstü Dereceye Göre Dağılımı

Tezlerin ulaşılabilir olma durumunu gösteren Tablo 1'den anlaşılacağı üzere yüksek Lisans tezlerinin yüzde 9,5'inin ($n=15$) ve doktora tezlerinin yüzde 13,8'inin ($n=4$) erişim izni bulunmamaktadır.

Tablo 1: Tezlerin Ulaşılabilir Olma Durumuna Göre Dağılımı

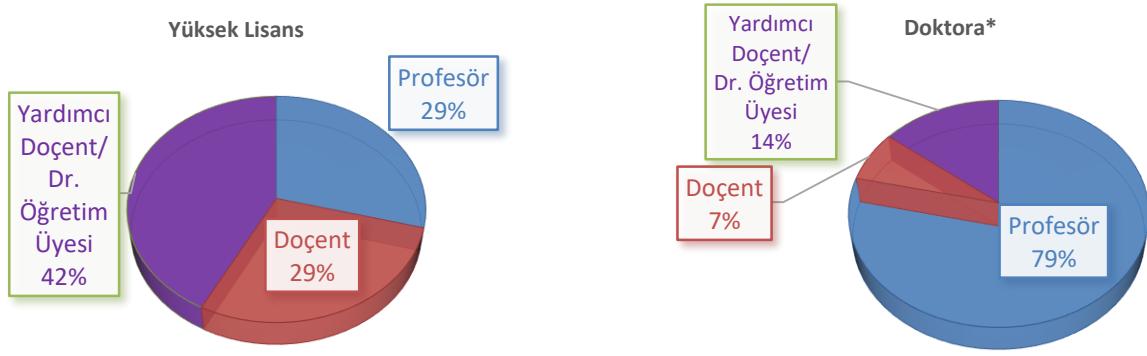
	Toplam Tez Sayısı	Kapalı Tez Sayısı	Yüzde
Yüksek Lisans	158	15	9,5
Doktora	29	4	13,8
Toplam	187	19	10,2

Tablo 2, tezlerin yabancı dilde yazılma oranlarını göstermektedir. Söz konusu tabloya bakıldığında toplam 18 tezin yabancı dilde yazıldığı görülmektedir. Yüksek lisans düzeyinde yabancı dilde yazılan 17 tezin 14’ü İngilizce, 2’si Fransızca, 1’i Arapça yazılmış olup, doktora düzeyince yabancı dilde yazılan 1 tezin dili İngilizcedir. Türkiye’deki lisansüstü programlarının çoğunda eğitim dili Türkçe olduğundan bu beklenen bir sonuçtur.

Tablo 2: Tezlerin Yabancı Dilde Yazılma Dağılımı

	Yabancı Dilde Yazılan Tez Sayısı	Yüzde
Yüksek Lisans	17	10,8
Doktora	1	3,5

Tezlerin tez danışmanlarına göre dağılımını gösteren Grafik 3 incelendiğinde yüksek lisans tezlerinin danışmanlarının büyük çoğunluğunun Dr. Öğretim Üyesi ($n=67$) doktora tezlerinin danışmanlarının büyük çoğunluğunun ise Profesör ($n=22$) olduğu görülmüştür. Yüksek lisans düzeyinde profesör ve doçent tez danışmanlarının sayısı neredeyse eşittir (sırasıyla $n=46$ ve $n=45$). Doktora düzeyinde ise Doçent ve Dr. Öğretim Üyesi tez danışmanı sayıları birbirine yakındır (sırasıyla $n=2$ ve $n=4$). Yüksek lisans ve doktora düzeyi ayrımı yapılmadan genel olarak bakıldığında üretilen 187 tezin (bir tezin danışman bilgisine ulaşamamıştır), 68’inin danışmanı profesör, 47’sinin danışmanı Doçent ve 71’inin danışmanı Dr. Öğretim üyesidir. Dolayısıyla konuya ilişkin en az tez danışmanlığı Doçent unvanında yapılmıştır. Bu durumun nedeni Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin 18/2 maddesinde yer alan “Diş hekimliği, eczacılık, tıp ve veteriner fakülteleri anabilim dalları hariç doktora programlarında öğretim üyelerinin tez yönetebilmesi için, başarıyla tamamlanmış en az bir yüksek lisans tezi yönetmiş olması gerekir” hükmü ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Söz konusu madde çerçevesinde doçentlerin daha çok tez danışmanlığı yapmış olması hem yüksek lisans tezi hem de yüksek lisans tezi tamamlatarak doktora tez danışmanlığı yapabilmesi ekseninde değerlendirilebilir. Bu değerlendirme yapılırken Dr. Öğretim üyelerinden bazılarının yüksek lisans tezi tamamlamadığı için doktora danışmanı olamaması hususu göz önünde bulundurulmaktadır.

*Bir doktora tezinin danışman bilgisine ulaşılamadı.

Grafik 3: Tezlerin Danışmanların Unvanlarına Göre Dağılımı

Tezlerin üretildiği anabilim dallarını gösteren Tablo 3 incelendiğinde hem yüksek lisans ($n=63$) hem doktora ($n=13$) tezinin en çok üretildiği anabilim dalı siyaset bilimi ve kamu yönetimidir. Bu anabilim dalında çalışmaya konu olan alanda üretilen lisansüstü tezler toplam üretilen lisansüstü tezlerin yüzde 40'ını ($n=76$) oluşturmaktadır. Bu oran kendisinden sonra gelen anabilim dallarında üretilen tezlerin neredeyse toplamına karşılık gelmektedir. Genel sıralamaya bakıldığında siyaset bilimi ve kamu yönetimi anabilim dalından sonra sırasıyla sosyoloji, tarih, kadın araştırmaları, uluslararası ilişkiler gelmektedir. Temel araştırma alanlarından biri siyaset olan bu anabilim dalında kadın ve siyaset konusunda üretilen tez sayısının diğer alanlara göre yüksek oluşu beklenen bir durum olmakla birlikte üniversiteler bünyesinde kurulan kadın araştırma merkezleri müdürlerinin araştırma alanlarının öncelikli olarak siyaset bilimi ve kamu yönetimi, sosyoloji oluşunun da bu durumu etkilemiş olabileceği akla gelmektedir. Lisansüstü tez düzeyi dikkate alınarak sıralama yapıldığında yüksek lisans düzeyindeki sıralama genel sıralamayla benzerlik gösterirken, doktora düzeyinde ikinci sırayı sosyoloji yerine gazetecilik anabilim dalı almakta, üçüncü sırayı ise uluslararası ilişkiler ve kamu hukuku paylaşmaktadır. Gazetecilik bölümüne ilişkin ortaya çıkan bu durumun ilk olarak teknolojik gelişmeler ışığında siyasal iletişimin, sosyal medyanın ön plana çıkması ile ilginin artması, ikinci olarak da farklı anabilim dallarından (örneğin siyaset bilimi ve kamu yönetimi) doktora öğrenci kabulüne imkân sağlaması ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan tablo genelinde görüldüğü üzere doktora tez sayısı yüksek lisans tez sayısını geçen tek anabilim dalı gazetecilik, yüksek lisans düzeyi tez üretilmeyen ancak doktora düzeyinde tez üretilen tek anabilim dalı Türk İnkılap Tarihi'dir. Kadın çalışmaları alanında hiç doktora tezinin yer almayışı dikkat çekicidir. Kadın çalışmaları anabilim dalında tez sayısının az olması üniversitelerde kadın çalışmaları anabilim dalının daha yakın bir geçmişte kurulmuş ve/ya yaygınlaşmış olması, bazı üniversitelerde ayrı bir anabilim dalı olarak var olmaması nedeniyle olabilir. Öte yandan Tablo 3'de yer alan 36 anabilim dalının yarısından fazlasında üretilen tez sayısı 1'dir.

Tablo 3: Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde
Siyaset Bilimi/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/Kamu Yönetimi	63	13	76	41
Sosyoloji	16	1	17	9,1
Tarih	11	1	12	6,4
Kadın Araştırmaları/Kadın ve Aile Araştırmaları/ Kadın Çalışmaları/Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet	10	-	10	5,4

Uluslararası İlişkiler	6	2	8	4,3
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	8	-	8	4,3
Gazetecilik	2	5	7	3,7
Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi	5	-	5	2,7
Kamu Hukuku	3	2	5	2,7
Halkla İlişkiler	3	1	4	2,2
İletişim	2	1	3	1,6
Temel İslam Bilimleri	2	1	3	1,6
Avrupa Birliği	1	1	2	1,1
Radyo TV Sinema	2	-	2	1,1
İşletme	2	-	2	1,1
Kentsel Politika Planlaması	2	-	2	1,1
Kültürel İnceleme	2	-	2	1,1
Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler	1	-	1	0,5
Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme	1	-	1	0,5
Medya ve Kültürel Çalışmalar	1	-	1	0,5
Türk İnkılap Tarihi	-	1	1	0,5
Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi	1	-	1	0,5
Maliye	1	-	1	0,5
Psikoloji	1	-	1	0,5
Sosyal Psikoloji	1	-	1	0,5
Yaşam Boyu Öğrenme	1	-	1	0,5
Yönetim ve Organizasyon	1	-	1	0,5
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	1	-	1	0,5
Aile ve Tüketici Bilimler	1	-	1	0,5
Amme İdaresi	1	-	1	0,5
İnsan Hakları	1	-	1	0,5
Yeni Medya	1	-	1	0,5
Karşılaştırmalı Tarih ve Toplum	1	-	1	0,5
Sosyal, Ekonomi ve Siyasi İlişkiler	1	-	1	0,5
Gazetecilik ve Halkla İlişkiler	1	-	1	0,5
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	1	-	1	0,5
Toplam	158	29	187	100

Tablo 4 tezlerin Üniversitelere göre dağılımını göstermektedir. Çalışma konusunda tez üretilen üniversite sayısı 72’dir. Bu üniversitelerin 53’ü devlet, 19’u vakıf üniversitesidir. Söz konusu tablo incelendiğinde toplam üretilen tez sayısı bakımından Ankara ve Marmara Üniversiteleri’nin birinciliği paylaştığı görülmektedir ($n=11$). İkinci sırada İstanbul ($n=10$), üçüncü sırada Gazi ($n=9$), dördüncü sırayı ise Adnan Menderes ve Dokuz Eylül Üniversiteleri ($n=6$) paylaşmaktadır. Tezlere yüksek lisans ve doktora düzeyinde ayrı ayrı baktığımızda; yüksek Lisans düzeyinde ilk sırayı Marmara ($n= 8$) alırken ikinci sırada Ankara ve İstanbul Üniversiteleri ($n=7$) yer almakta, doktora düzeyinde ise ilk sırada Ankara Üniversitesi ($n=4$) yer almakta, ikinci sırada ise Marmara, İstanbul, Gazi ve Atatürk Üniversiteleri ($n= 3$) birlikte

yer almaktadır. Cansun tarafından 2016 yılında yapılan ve kadın-siyasete ilişkin lisansüstü tezleri inceleyen çalışma ile sonuçlarda çeşitli benzerlikler bulunmaktadır. Araştırma üzerinden geçen zamana rağmen Ankara Üniversitesi birinci sırayı bırakmamış, ilk dört üniversite aynı olmakla birlikte sıralamada değişiklik olmuştur. Cansun (2016) tarafından yapılan araştırmada İstanbul Üniversitesi ikinci sırada iken bu çalışmamızda Marmara Üniversitesi'nin ikinci sırayı aldığı görülmektedir. Ankara ve İstanbul Üniversiteleri'nin üst sıralarda yer almasının, bu üniversitelerde kadın araştırma merkezlerinin diğer üniversitelere göre daha önce kurulması dolayısıyla daha erken bir dönemden itibaren kadın siyaset konusunun ele alınmaya başlaması ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Ancak ilk sırada yer alan Marmara Üniversite'nde kadın araştırma merkezinin 2016 yılında kurulduğu göz önüne alındığında kuruluş önceliğinden ziyade merkezlerin aktif olarak çalışmasının, merkez müdürlerinin çalışma alanlarının kadın ve siyaset konusundaki çalışmaların artmasında daha da etkili olabileceği akla gelmektedir. Atatürk Üniversitesi'nin genel sıralamada ilk beşte yer almazken doktora düzeyi bazlı sıralamada ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Söz konusu tabloya genel olarak baktığımızda sadece yüksek lisans ya da hem yüksek lisans hem doktora tezlerinin üretildiği üniversitelerin çoğunlukta olduğu görülmekle birlikte Karadeniz Teknik, Beykent, Bilkent, Cumhuriyet ve Sakarya Üniversitelerinde sadece doktora tezi üretildiği görülmektedir. Ayrıca üniversitelerin yüzde 40'ına yakınında üretilen tez sayısı sadece 1'dir.

Tablo 4: Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde	Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde
Ankara	7	4	11	5,88	Karadeniz Teknik	-	2	2	1,07
Marmara	8	3	11	5,88	Koç	2	-	2	1,07
İstanbul	7	3	10	5,35	Mimar Sinan	1	1	2	1,07
Gazi	6	3	9	4,81	Muğla Sıtkı Koçman	2	-	2	1,07
Adnan Menderes	6	-	6	3,21	Mustafa Kemal	2	-	2	1,07
Dokuz Eylül	5	1	6	3,21	Pamukkale	2	-	2	1,07
Hacettepe	4	1	5	2,67	Uşak	2	-	2	1,07
Mersin	4	1	5	2,67	Ahi Evran	1	-	1	0,53
Ortadoğu Teknik	5	-	5	2,67	Ankara Yıldırım Beyazıt	1	-	1	0,53
Süleyman Demirel	4	1	5	2,67	Avrasya	1	-	1	0,53
Abant İzzet Baysal	4	-	4	2,14	Bahçeşehir	1	-	1	0,53
Atatürk	1	3	4	2,14	Balıkesir	1	-	1	0,53
Dumlupınar	4	-	4	2,14	Beykent	-	1	1	0,53
Ege	2	2	4	2,14	Bilkent	-	1	1	0,53
Selçuk	4	-	4	2,14	Cumhuriyet	-	1	1	0,53
Akdeniz	3	-	3	1,60	Çanakkale 18 Mart	1	-	1	0,53
Atılım	3	-	3	1,60	Erciyes	1	-	1	0,53
Bilgi	3	-	3	1,60	Eskişehir Osmangazi	1	-	1	0,53
Galatasaray	3	-	3	1,60	Fatih	1	-	1	0,53
Kahramanmaraş Sütçü İmam	3	-	3	1,60	Giresun	1	-	1	0,53

Kırıkkale	3	-	3	1,60	Harran	1	-	1	0,53
Maltepe	3	-	3	1,60	Hitit	1	-	1	0,53
Necmettin Erbakan	3	-	3	1,60	İnönü	1	-	1	0,53
Afyon Kocatepe	2	-	2	1,07	İstanbul Sabahattin Zaim	1	-	1	0,53
Anadolu Üniversitesi	2	-	2	1,07	İstanbul Yeni Yüzyıl	1	-	1	0,53
Ankara Hacı Bayram	2	-	2	1,07	İzmir Ekonomi	1	-	1	0,53
Bingöl	2	-	2	1,07	Kocaeli	1	-	1	0,53
Celal Bayar	2	-	2	1,07	Mardin Artuklu	1	-	1	0,53
Fırat Üniversitesi	2	-	2	1,07	Muş Alpaslan	1	-	1	0,53
Gümüşhane	2	-	2	1,07	Niğde Ömer Halis Demir	1	-	1	0,53
Hasan Kalyoncu	2	-	2	1,07	Ondokuz Mayıs	1	-	1	0,53
İstanbul Arel	2	-	2	1,07	Sakarya	-	1	1	0,53
İstanbul Aydın	2	-	2	1,07	Tokat Gaziosmanpaşa	1	-	1	0,53
İstanbul Gelişim	2	-	2	1,07	Van Yüzyüncü Yıl	1	-	1	0,53
İstanbul Kültür	2	-	2	1,07	Yeditepe	1	-	1	0,53
İzmir Kâtip Çelebi	2	-	2	1,07	Toplam	158	29	187	100
Kadir Has	2	-	2	1,07					

Tez çalışmalarında kullanılan araştırma yöntemi ve veri toplama araçlarının dağılımını gösteren Tablo 5’e bakıldığında lisansüstü çalışmalarda en çok literatür taraması/doküman analizinin ($n=63$) kullanıldığı ikinci sırada mülakat tekniğinin ($n=37$), üçüncü sırada ise anketin ($n= 19$) kullanıldığı görülmekle birlikte ilk üç sıranın toplamı çalışmaların %70’ini oluşturmaktadır.

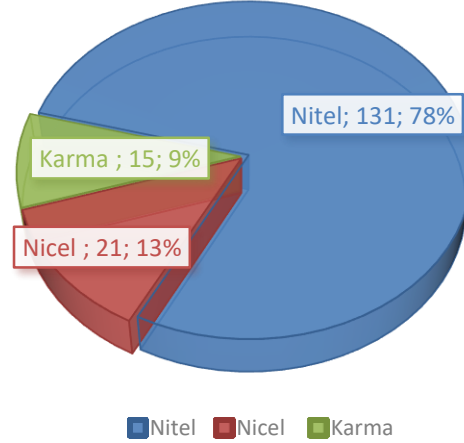
Tablo 5: Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Araştırma Yöntemi	Yüksek lisans	Doktora	Toplam	Yüzde
Literatür Taraması/Doküman Analizi	57	6	63	37,5
Derinlemesine Mülakat/Yarı Yapılandırılmış Mülakat	31	6	37	22
Anket	17	2	19	11,3
Anket ve Yüz yüze görüşme/Yarı yapılandırılmış Görüşme/Derinlemesine Mülakat/odak Grup	15	-	15	9
İçerik Analizi	6	2	8	5
Derinlemesine Mülakat/ Yarı yapılandırılmış Mülakat ve Gözlem	5	-	5	3
Söylem Analizi	2	3	5	3
Derinlemesine Mülakat/ Yarı yapılandırılmış mülakat ve İçerik Analizi	2	1	3	2
Derinlemesine Mülakat/ Yarı yapılandırılmış mülakat ve Doküman Analizi	2	1	2	1,2
İçerik Analizi ve Söylem Analizi	2	-	2	1,2
Derinlemesine mülakat ve Odak Grup	1	-	1	0,6
Odak Grup	-	1	1	0,6

Tarihsel Betimsel analiz	-	1	1	0,6
Çerçeveleme analizi	-	1	1	0,6
Göstergebilimsel Analiz	-	1	1	0,6
Söylem Analizi ve Göstergebilimsel Analiz	1	-	1	0,6
Regresyon Analizi	1	-	1	0,6
Betimleyici İstatiksel Analiz	1	-	1	0,6
Toplam	143	25	168	100

Genel görünümü gösteren Grafik 4'e bakıldığında hem yüksek lisans hem doktora düzeyinde nitel araştırma yöntemine ($n=131$) dikkat çekici şekilde daha çok başvurulduğu görülmektedir.

Araştırma Yöntemi Ölçütlerine Göre Yüzde (%) ve Frekans (n)

Grafik 4: Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Tezlerin konusunu gösteren Tablo 6 incelendiğinde yüksek lisans düzeyinde en çok kadınların siyasi katılımına ($n=56$), doktora düzeyinde ise siyasete aktif olarak katılan kadınlara ($n=13$) odaklanıldığı görülmektedir. Bu iki başlık toplam tez çalışmalarının %75'ine karşılık gelmektedir. Ayrıca yüksek lisans düzeyinde kadın kolları ve kadın derneklerine ilişkin konular ele alınırken doktora düzeyinde bu konulara ilişkin çalışma olmadığı görülmektedir. Önceki dönemlerde bu konuda yapılan çalışmalarda bu başlık yer almadığından karşılaştırma yapılamamıştır. En çok çalışılan konuyu siyasete aktif olarak katılan kadınların oluşturduğu görülmektedir. Aktif olarak siyasete katılan kadınların tecrübeleri, siyasete nasıl dahil oldukları, bu süreçte yaşadığı engellerin neler olduğu ve bu engellerle nasıl baş ettiklerinin tespiti, siyasete ilgisi olan ancak çeşitli nedenlerle aktif siyasi hayata geçemeyen kadınlara rehber olma açısından önemlidir. Bu çalışmalar, aynı zorlukları yaşayan aynı engellerle karşılaşmış geri adım atan kadınların siyasette aktif olarak yer alan kadınlarla özdeşim kurabilmesi ve kendilerinde o adımı atma gücünü bulabilmesini sağlayabilir. Öte yandan siyasetin erkek işi olmadığına en önemli göstergelerinden birisi de siyasette aktif olan kadınların görünür olmasıdır. Ayrıca bu kadınların kadın meselelerine yaklaşımları incelenip bu meselelerin çözümüne katkılarının sosyolojik açıdan değerlendirilmesi, nicelik yönünden eksik olan temsilin nitelik yönünden de eksik olup olmadığının tespiti açısından önemlidir. Erkek normlarına göre düzenlenen bir siyasal hayata katılan kadınlar, bu alanda var olabilmek için eril siyaset yapma biçimini benimseyebilmektedir.

(Pınarcıoğlu, 2017:20-21). Bu durumu göz önünde bulundurarak kadınların kendi politikalarını yapıp yapamadığının araştırılması diğer bir ifadeyle kadın temsilinin nitelik boyutu son derece önemlidir. Örneğin kadın vekillerin meclis araştırma önermelerinde dile getirdiği konuların neler olduğu, erkek vekillere göre pasif/aktif olma durumu, kadın vekillerinin vitrin/göstermelik olarak mı mecliste yer aldığı tespiti önemlidir. Kadın erkek eşitsizliği sorunun çözümünde politika yapıcılarının almış oldukları kararların, kabul edilen kanunların önemi dikkate alındığında kadınların kendilerini ve yaşadıkları ülkeyi ilgilendiren konularda karar alma mekanizmalarında sayıca fazla olmaları önemli olmakla birlikte, kadınların kadın bakış açısıyla sorunlarını dile getirmeleri, partilerinden öteye kadın kimliğini önelemeleri yani kadınları mecliste niteliksel olarak temsil etmeleri son derece önemlidir. İkinci sırada en çok çalışılan konu başlığı olan kadınların siyasi katılımı, önündeki engeller, bu alandaki hukuki düzenlemeler ve kamu politikaları gibi konular kadınların neden siyasette aktif olarak yer alamadığını irdelemekle birlikte çalışmaların geneline bakıldığında ortaya çıkan görünüm özellikle kadınların siyasete katılımı önündeki engellerin genel bir başlık olarak ele alınmış olmasıdır. Ancak engellerin tek tek ele alınıp ilişkili anabilim dallarınca detaylı şekilde irdelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Üçüncü en çok çalışılan iki konu; kadın seçmenler ve kadın kollarıdır. Kadın seçmenlerin siyasete bakışı ve oy verme pratikleri, kadın seçmenlerin oy kullanırken kadın adayları destekleyip desteklemedikleri, kadınların siyasetteki yerine ilişkin algılarının ve algılarında “kadınların siyasette yeri yok” algısı varsa bu algının nasıl kırılabileceğinin tespiti siyasette aktif olarak yer almak isteyen kadınlara destek sağlayabilecek, kadın adayların erkelere göre dezavantajlı konumları kadın seçmenlerin desteğini almaları ile iyileştirilebilecektir. Üçüncü sırada yer alan diğer bir konu siyasi partilerin kadın kollarıdır. Kadın kollarının, kadınların siyasete katılmasında destekleyici rolü olup olmadığı, erkek siyasetçileri mi yoksa kadın siyasetçileri mi öncelediği, kadınlara yönelik politikalar üretip üretmediği ortaya konularak kadın kollarının kadınların siyasette varlık mücadelesindeki konumunun iyileştirilmesi ve işlevselleştirilmesi önemlidir.

Tablo 6: Tez Konularına Göre Dağılım

Tez Konusu	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde
Siyasete Aktif Katılan Kadınlar (Katılım süreçleri/engel-destek, söylemleri, kadınlara yönelik siyasi faaliyetleri, Kadın liderler)	54	13	67	39,9
Kadınların siyasi Katılımı (katılım nedenleri, engeller, Siyasi hayatta kadının yeri, siyasette cam tavan, ulusal- uluslararası belgeler, kamu politikaları, hukuksal düzenlemeler)	56	5	61	36,3
Kadın Seçmenler (Siyasi davranış, oy verme davranışı, siyasete bakış)	9	2	11	6,5
Kadın Kolları (Yapısı, üyelerinin profili, kadınların siyasete katılmalarına etkisi)	11	-	11	6,5
Siyasi Partiler (Cinsiyetçi söylem ve politikalar, kadına ilişkin politikalar)	3	3	6	3,6
Kadın Dernekleri (Kadınların siyasi yaşantısına etkisi)	5	-	5	3
Seçim Sistemi/Kota	3	1	4	2,4
Diğer (Kadın algısı, basında kadın, dizilerde kadın ve siyaset)	2	1	3	1,8
Toplam	143	25	168	100

SONUÇ

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların siyasi temsili dünya genelinde ve ülkemizde halen son derece düşük

düzeindedir. Kadınların sadece kadın oldukları için yaşamış olduğu sorunların çözülmesinin bir yolu da bu sorunların çözümüne ilişkin politikaların belirlenmesi ile mümkündür. Kadınların siyasetin aktif öznelere olmaları en başta kadınların maruz kaldıkları eşitsizliklerle mücadelede yönelik adımlar atılması için önemlidir. Bu noktada kadınların neden siyasetin aktif öznelere olmadıkları ya da olamadıklarının akademik çalışmalarla derinlemesine ve farklı bakış açıları ile irdelenmesi gereklidir.. Bu çalışmada kadın ve siyaset konusunda Türkiye’de hazırlanan lisansüstü tezlerin sayıları, en çok hangi konuların ele alındığı, hangi araştırma yöntemleri kullanıldığı, hangi anabilim dalından daha çok çalışıldığı gibi başlıklar ele alınmıştır. Yapılan tarama sonunda araştırma kriterlerine uygun olan 187 teze ulaşılmıştır. Kadın ve siyaset konusunda yapılan ilk çalışmanın 1988 yılında yapıldığı görülmektedir. Söz konusu 187 tezin üçte ikisinden fazlasının ($n=129$) son on yılda yapıldığı, en çok tez hazırlanan yıl olan 2019 yılından sonra ise hazırlanan tez sayısının düşmeye başladığı görülmektedir. Konuya ilişkin hazırlanan lisansüstü tezlerin derecelerine bakıldığında ise yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinin beş katından fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla doktora tez çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımında birkaç anabilim dalında (siyaset bilimi ve kamu yönetimi, sosyoloji, kadın çalışmaları) yoğunlaştığı görülmekle birlikte farklı anabilim dallarında da (temel İslam bilimleri, maliye, psikoloji, sosyal bilgiler öğretmenliği, aile ve tüketici bilimler, kültürel inceleme vb.) konunun çalışılmış olması farklı bakış açılarının geliştirilmesi, farklı tespitlerin yapılması açısından önemlidir. Çünkü kadınların siyasette aktif olarak yer almayışının tek bir nedeni bulunmamakta, kültürel nedenlerden toplumsal yapıya, dini inançlardan ekonomik nedenlere, psikolojik nedenlerden siyasi yapı ve hukuk kurallarına kadar geniş bir yelpazeden ele alınması gerekmektedir. Bu noktada hem çalışılan konulara bakıldığında hem yoğun olarak kullanılan araştırma yöntemlerine bakıldığında konuya ilişkin genel çerçevenin tespit edilmesi ve bilginin doğrudan kaynaktan alınması yoluna gidildiği görülmektedir. Öte yandan Türkiye’de devlet ve vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 209 üniversite olduğu düşünüldüğünde yalnızca 72 üniversitede konuya ilişkin tezlerin hazırlanmış olması ve hazırlanan tezlerin özellikle bazı üniversitelerde yoğunlaşması (Ankara, Marmara, İstanbul ve Gazi Üniversitesi) göz önünde bulundurulduğunda kadın ve siyaset konusunda hiç tez hazırlanmayan üniversitelerin olması da dikkat çekicidir. Buradan hareketle konuyla ilgili çalışmaların artırılıp yaygınlaştırılması adına yükseköğretim kurumlarındaki karar verici kişilere de görev düşmekle beraber çalışma yapan araştırmacıların desteklenmesi ve teşvik edilmesi önemlidir.

ETİK BEYAN VE AÇIKLAMALAR

Etik Kurul Onay Bilgileri Beyanı

Çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı

Yazarın katkısı %100’dür.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmada potansiyel bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Altan Arslan, Ş. (2017). Kadın Odaklı Politikaların Hükümet Programlarına Yansımaları Üzerine Bir Analiz. *TBB Dergisi*, Özel Sayı, 411-440.
- Ayata, A. G. (2011). *Siyaset ve Katılım*. Y. Ecevit & N. Karkıner (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi (64-83)* içinde. Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir.
- Cansun, S. (2016). Türkiye’deki “Kadın ve Siyaset” Konulu Lisansüstü Çalışmalara Dair Bir İnceleme. *Turkish Studies*, 11(13), 131-140.
- Conell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. C. Soydemir (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çukurçayır, M. A. (2000). *Siyasal Katılım ve Yerel Demokrasi*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Ecevit, Y. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Temel Kavramları*. Ankara: Ceid. Erişim adresi: <https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/toplumsal-cinsiyet-esitliginin-temel-kavramlaripdf.pdf>, Erişim tarihi: 14.07.2022.
- Fakih, A. & Sleiman, Y. (2021). *The Gender Gap in Political Participation: Evidence from the MENA Region*. ERF Working Paper No. 1504. The Economic Research Forum. Erişim adresi: https://erf.org.eg/app/uploads/2021/11/1637565476_528_724117_1504.pdf, Erişim tarihi: 04.03.2023.
- Kaşıkırık, A. (2022). Rol Model Kadınlar: Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Muhtar Kadınlar. *European Journal of Managerial Research*, 6, 149-164.
- Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, (2016, 20 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 29690). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21510&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim tarihi: 04.03.2023.
- Millett, K. (1987). *Cinsel Politika*. S. Seçkin (çev.). İstanbul: Panel Yayınevi.
- Phillips, A. (1995). *Demokrasinin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis.
- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2017). Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(1), 12-24.
- Reeves, A., Brown, C. & Hanefeld, J. (2022). Female Political Representation and the Gender Health Gap: A Cross-national Analysis of 49 European Countries. *European Journal of Public Health*, 32(5), 684-689.
- Rosenbluth, F., Kalla, J. & Teele, D. (2015). *The Female Political Career*. Washington, DC: The World Bank Group.
- Sağrıç, Z. (2022). Cumhuriyet Halk Partisi Kadın Milletvekillerinin Toplumsal Profili. *HABITUS Toplumbilim Dergisi*, 3, 317-345.
- Sancar, S. (2014). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyet*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Shamsaei, M. (2016). Women's Political Participation, Obstacle and Facilities. *IIOAB Journal*, 7(4), 435-440.
- Savaş, G., Ertan, S. & Yol, F. (2018). Türkiye’deki Üniversitelerin Kadın Araştırmaları Merkezleri Profili Araştırması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1527-1547.
- Shvedova, N. (2005). *Obstacles to Women’s Participation in Parliament*. J. Ballington and A. Karam (Eds). in *Women in Parliament: Beyond Numbers (33-92)*. Sweden: International IDEA.
- Şahin, S., Şahin, M., Çek, F. & Oklay, E. (2011). Türkiye’de Kadın Konulu Tezler Üzerine Bir Değerlendirme. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 2413-2424.
- TUİK, (2021). *İstatistiklerle Kadın*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Kadin-2021-45635>, Erişim tarihi 10.07.2022.
- UN-Women, (2021). *Women in Politics*. Erişim adresi: <https://unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/03/women-in-politics-map-2021>, Erişim tarihi 10.07.2022.
- UN-Women, (2022). *Facts and Figures: Women’s Leadership and Political Participation*. Erişim adresi: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures>, Erişim tarihi 10.07.2022.
- Yerlisu Lapa, T., Köse, E. & Günbayı, İ. (2018). Türkiye’de Yapılan Rekreasyon Araştırmaları: Sistemik Bir Derleme. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(2), 87-104.